

Kokemuksia Ukrainan sodasta varautumisen ohjenuoraksi

Helsingin reserviupseerien seniorikerho

19.2.2026

Antti Hartikainen

Keskeisin kokemus Ukrainasta

**Vanhempi rajaturvallisuuden
neuvonantaja, Lvivin kenttätoimisto, EUAM
Ukraina**

1 v 3 kk, 24.11.2024 alkaen

**Yhdennetyn rajaturvallisuuden
koordinoitikeskuksen strateginen
neuvonantaja, EUAM Ukraina**

6 kuukautta, 1-6/2024

**EU:n Ukrainan neuvonanto-operaation
(EUAM Ukraina) päällikkö**

4 vuotta, 7/2019-5/2023

**EU:n Moldovan – Ukrainan
rajaturvallisuusoperaation (EUBAM
Moldova - Ukraina) apulaispäällikkö**

2 vuotta, 11/2005 – 11/2007

**EU:n korkean tason asiantuntijatiimin päällikkö Ukrainan rajaturvallisuusstrategian ja sen
toimeenpanosuunnitelman kehittämiseksi
(osa-aikainen tehtävä 1-6/2019)**

Miten siviilipuolustus on Ukrainassa organisoitu (valtio, kunnat, järjestöt?) ja mitä oppia siitä olisi Suomelle?

- Ylätason koordinointi on hallituksen vastuulla
- Pääasiallinen siviilipuolustusta hoitava ja hätätilanteissa tilannekohtaisesta komennosta vastaava laitos on sisäasiainministeriön alaisuudessa toimiva **valtion hätätilapalvelu** — Державна служба з надзвичайних ситуацій, joka toimii valtakunnan kaikilla tasoilla ja vastaa myös hälytyskeskusten 101 (palolaitos) ja 112 (yleinen hälytysnumero) toiminnoista
- Sotatilan aikana (Martial Law) **aluehallinnot on korvattu siviili-sotilashallinnoilla**

Miten siviilipuolustus on Ukrainassa organisoitu (valtio, kunnat, järjestöt?) ja mitä oppia siitä olisi Suomelle? (2)

- Tulipalojen lisäksi hätätilapalvelu on sotatilalain aikana **ottanut vastuuta myös miinanraivauksesta sekä ohjus- ja droneiskujen jälkiraivauksesta** kaupungeissa.
- **Kunnilla** on tehtäviä siviilipuolustuksessa, esimerkiksi **suojatilojen ja väliaikaisen asumisen järjestämisessä** maan sisäisille pakolaisille.
- Lisäksi on lukuisia **paikallisia kansalaisjärjestöjä**, jotka tukevat maan sisäisiä pakolaisia, miinanraivausta, eläinten pelastusta ja antavat ensiapukoulutusta siviileille jne.
- **Mitä opiksi?** Kokonaiskoordinaatio ohjusiskun jälkimainingeissa – ensivaste (hätätilapalvelu: ensiapu, pelastus- ja sammutus), alueen sulkeminen (poliisi), sähkön, veden ja kaasun katkaiseminen (hätätilapalvelu, palveluntarjoajat)

Miten siviiliyhteiskunnan/kansalaisten/kotirintaman kriisinsietokykyä/-kestävyyttä on parannettu ja ylläpidetty?

- Tiedotuskampanjat sosiaalisessa mediassa, kansallisessa televisiossa, uutisissa jne. ohjus- ja droneiskuista sekä suojassa pysymisen tarpeesta, evakuointirepusta ja sen sisällöstä, toimenpiteistä ydinsäteilyuhkan varalta.
- Evakuointi- ja suojautumisharjoituksia kouluissa ja yliopistoissa sekä työpaikoilla.
- On kehitetty paljon materiaalia, mukaan lukien lasten piirroselokuvat, miinojen, ansojen ja räjähtämättömien amputarvikkeiden vaaroista.
- Kuntien tehtävänä oli määritellä suojat kellareihin sekä maanalaisille kerroksille/pysäköintipaikoille, joissa pystytään majoittamaan lähirakennusten ihmisiä ilmahälytyksien ja -iskujen varalta. **Suojien listoja on saatavilla verkossa ja kuntien kautta. Rakennusten oville on kiinnitetty julisteita, joissa on lähimpien suojien sijainnit.**

Miten siviiliyhteiskunnan/kansalaisten/kotirintaman kriisinsietokykyä/-kestävyyttä on parannettu ja ylläpidetty? (2)

- **Metroasemat on muutettu suojiksi** suurissa kaupungeissa.
- Kun sähkökatkot alkoivat, kansalliset, kunnalliset ja yksityiset tahot ovat järjestäneet niin sanottujen **"voittamattomuuspisteiden" verkoston**. "Voittamattomuuspiste" voi olla mikä tahansa naapuruston paikka (kauppa, huoltoasema, koulu tai generaattorilla varustettu hätätilapalvelun telta jne.), jossa voi olla mahdollisuus ladata laitteita, lämmittää vettä teetä/kahvia/pikakeittoa varten, lämmitellä ja saada perustukea.
- Joissakin oppilaitoksissa on luokkia kellareissa, jotta oppimisprosessi ei häiriintyisi ilmahälytysten ja iskujen johdosta. **Huom! Suomen SM on mukana koalitiassa suojatilojen kehittämisessä kouluihin, sairaaloihin jne.**

Miten siviiliyhteiskunnan/kansalaisten/kotirintaman kriisinsietokykyä/-kestävyyttä on parannettu ja ylläpidetty? (3)

- **Valtion laitokset** alkoivat hankkia ja saada lahjoituksina **generaattoreita** palveluiden jatkuvuuden ylläpitämiseksi, ensisijaisesti sairaaloissa, mutta myös joissakin sosiaalipalvelujen tiloissa, kouluissa ja päiväkodeissa.
- Toki myös **yritykset** alkoivat sopeutua sähkökatkoihin, ja monet niistä toimivat tarvittaessa aggregaateilla.
- Useita **mobiilisovelluksia** -> **ilmahälytykset reaaliajassa**.
- Hätätalpalvelun sovellus, jolla tehdään hälytys, jos puhelinyhteyttä ei ole.

Miten siviiliyhteiskunnan/kansalaisten/kotirintaman kriisinsietokykyä/-kestävyyttä on parannettu ja ylläpidetty? (3)

- Sovellukset, joissa on ohjeita varotoimista miinojen ja räjähtämättömien ammusten varalta, ml. toimintaohjeet havaittaessa niitä.
- Useita sosiaalisen median kanavia, jotka tarjoavat suoraa kommentointia siitä, mitkä ohjukset/droonit lentävät missäkin.
- Joitakin betonisia rakenteita on käytetty sähkövoimaloiden suojaamiseen, mutta etenkin massiivisen hyökkäyksen sattuessa ne eivät voi tarjota täyttä suojaa.

Miten siviiliyhteiskunnan/kansalaisten/kotirintaman kriisinsietokykyä/-kestävyyttä on parannettu ja ylläpidetty? **Mikä haastavinta?**

- Kyky suojella sähköntuotannon infrastruktuuria on ollut suurin haaste.
- Itsevarmuuden tunne ja väsymys - on vaikeaa varmistaa, että ihmiset menevät suojatiloihin. **Erittäin paljon välinpitämättömyyttä!**
- Lämmityksen puute tänä talvena massiivisten sähkökatkojen vuoksi.
- Valtion päätehtävä on jakaa tietoa. Alue- ja paikallisviranomaisten tehtävänä on taas huolehtia veden ja sähkön jakelusta. Muu **päivittäisvarautuminen on joka tapauksessa pitkälti yksilöiden vastuulla!!!!**

Mitkä ovat olleet kansalaisten tärkeimmät selviytymiskeinot? (vrt. Suomen 72 h varautumis-ohje) (2)

- Suojatilojen kehittäminen ohjus-, drooni- ja tykistöiskuja (ml. liitopommit) vastaan.
- Ohjeet siitä, mitä ottaa mukaan suojatiloihin ja mitä laittaa evakuointilaukkuun.
Siperia opettaa, jos on viikon ilman valoa ja kännykkää!
- Ilmahälytysten mobiilisovellus.
- Voittamattomuuspisteet.

FM-radion tarve täällä kyseenalaistetaan – kuka sitä enää nykyaikana kuuntelee? Ja onko radioasema enää edes toiminnassa sodan aikana?

Millaisia on pääosa rakennuksista kaupungeissa (elementti/paikalla rakennettu)?

- Keskustoissa paikalla rakennettuja vahvoja, mutta usein vanhoja rakennuksia (esim. Stalinka)
- Nukkumalähiöissä edelleen jonkin verran vanhoja tiilisiä 1960-luvun taloja (Hrustsovka) ja paljon uudempia korkeampia betonielementtisiä taloja (Panelka)
- Uusissa taloissa vahva betonirunko ja tiiliseinät – erityisesti Kiovassa paljon korkeita rakennuksia.

Miten elementtitalot ovat kestäneet osumia?

- Sangen hyvin yleensä, rungoissa paljon terästä, vaikka valitettavan usein rakennukset ovat ohittaneet käyttöikänsä. **Pelastaminen on vaikeaa sortuneiden elementtien seasta/alta!**

Millä asetyypeillä on aiheutettu suurimmat vauriot rakennuksiin, entä useimmat vauriot?

Suurimmat: Raketit ja ballistiset ohjukset kohteina **sähkömuuntamot, lämpövoimalat, elektroniikkatehtaat, sillat, padot ja rautatieyhteydet**. Liitopommit erilaisiin kohteisiin, milloin vain kantaman sisällä.

Useimmat: Shahed droonit, korkeampiin rakennuksiin usein jopa vahingossa.

Hypersoniset ohjukset ovat yllättäen aiheuttaneet pienimmät vahingot – esim. Oreshnikeissa ei ole ollut lainkaan räjähdelatausta.

Mikä infrassa on ollut haavoittuvinta tai vaikeimmin korjattavaa?

- **Muuntajat**, Venäjä tuhosi Ukrainan ainoan tehtaan - **varaosien saatavuus** rajoittaa mahdollisuuksia korvata.
- **Sähköinfraa pyritään hajauttamaan!**

Miten metroasemat ovat soveltuneet suojatiloiksi (suoja/lujuus, sähkö-, ilmanvaihto, vesi- ja viemärijärjestelmät?)

- Kiovan ja Harkovin asukkaat ovat käyttäneet laajamittaisesti ja säännöllisesti metroasemia suojatiloina heti sodan alusta lähtien.
- Viranomaiset **pysäyttävät metron ilmahälytyksen aikana**. Ihmiset tuovat makuupusseja, vettä ja lemmikkejä, ja voivat jopa nukkua siellä jopa yön yli.
- Metrot ovat aina avoinna olevia **turvallisia, hyvin syviä ja rakenteellisesti tukevia tiloja, joissa on asianmukainen ilmanvaihto**.
- Ilmahälytyksien aikana viranomaiset usein avaavat henkilöstötiloja julkiseen käyttöön. Joillekin asemille tuodaan siirrettäviä wc-tiloja (kemiallisia wc-istuimia). Suuremmilla tai syvemmillä asemilla on perustettu väliaikaiset sanitaatioalueet laitureille tai apuhuoneisiin.
- Pullovesi on lähtökohtaisesti jokaisen tuotava mukanaan.

Mikä on Ukrainassa suojana käytetyn tilan tärkein vaatimus (riittävä suoja/lujuus, kaasutiiveys, sähkö, vesi, lämpö...)

- **Riittävän vahva ja tilava, jotta lähialueen ihmiset mahtuvat sinne.**
- **Muuta: wc:t, juomavesi, varavirtalähde, valaistus, lämmitys talvikaudella, tehokas ilmanvaihto, istuma- nukkumapaikat, ja jos mahdollista, niin wifi-yhteys.**

Miten yksittäinen suomalainen voi auttaa Ukrainaa? Millaista apua ja miten sen saa luotettavasti perille oikeaan kohteeseen?

Pidä Ukrainan tukemisen tarve esillä. Pyri vaikuttamaan politiikkoihin ja vakuuta heidät tarpeesta jatkaa Ukrainan tukemista.

Varmin tapa saada apu luotettavasti perille on sopia tukemisesta suoraan esimerkiksi jonkun sotilasyksikön kanssa ja maksaa heidän hankintoja suoraan tavarantoimittajalle tai palveluntarjoajalle! Siviileille aluehallintojen kautta.

On olemassa luotettavia valtakunnallisia varainkeruuhankkeita: UNITED24 — Ukrainan presidentin aloite siviili/sotilas, Благодійний фонд "Повернись живим" — Ukrainan asevoimien hanke, "Sternenko-yhteisön" hyväntekeväisyysäätiö (droonit asevoimille), Unbroken (tuki veteraaneille)

Muita huomioita!

Tuki veteraaneille (jo nyt 1,3 miljoonaa) ja heidän perheenjäsenilleen?

Siviilien evakuointi?

Asevelvollisten maasta karkaamisen estäminen?

Toimet sabotaaseihin rekrytoinnin estämiseksi?

Jälleenrakentaminen – työvoima, investoinnit?

Poliittinen asetelma sodan jälkeen?

EU:n integraatio?

ДЯКУЄМО!

Antti Hartikainen

anahartikainen@hotmail.com

+358451855590